

STORTINGET

Innst. 281 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:51 S (2019–2020)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland, Tore Hagebakken og Hege Haukeland Liadal om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demenssykdom

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en forpliktende opptrappingsplan for å bedre bemanningen i eldreomsorgen i kommunene.
2. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget for aktivitetstilbud for eldre.
3. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens.
4. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med kommunene utarbeide en ordning med egne skjermingstilbud for særlig utagerende demenssyke.
5. Stortinget ber regjeringen ikke invitere ytterligere kommuner inn i prosjektet med statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Ingvild Kjerkol, Hege Haukeland Liadal, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Erlend Larsen, Mari Holm Lønseth, Sveinung Stensland og Camilla Strandskog, fra Fremskrittspartiet, Åshild Bruun-Gundersen og Kjell-Børge Freiberg, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Geir Jørgen Bekkevold, viser til forslagene i Dokument 8:51 S (2019–2020) om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demenssykdom. Statsråd Bent Høie har uttalt seg om forslagene i brev til komiteen av 3. mars 2020. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser til at kommunesektoren skal levere gode omsorgstjenester til alle innbyggere som har behov for det. Komiteen vil at eldre skal få mulighet til å mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt, og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har stått bak økningen i bevilgningene til kommunene, slik at de kan gi eldre og andre som trenger det, gode omsorgstjenester. Flertallet har også bidratt til en historisk satsing på heldøgns omsorgsplasser, flere årsverk og økt kompetanse hos ansatte. Flertallet legger til rette for en ytterligere styrking av kvalitet-

en og kapasiteten i tjenestetilbudet i 2020. Flertallet vil bidra til at eldre får en trygg og verdig alderdom, blant annet gjennom tilskudd til flere og bedre heldøgns omsorgsplasser og en satsing på økt kompetanse. Flertallet mener rett kompetanse i den kommunale helse- og omsorgstjenesten er så grunnleggende at flertallet har sikret lovfesting av flere kompetansekrav.

Flertallet viser til at veksten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten var på 5 000 årsverk i 2017, og at sektoren har fortsatt å vokse. Selv om tallene for 2018 ikke er sammenlignbare av statistiske årsaker, ser vi at sektoren vokser også i 2018. I 2008 var årsverksinnsatsen cirka 121 000, i 2013 var den på cirka 133 000, nå er den på 143 000 årsverk.

Flertallet mener oppgavene som skal løses i omsorgstjenesten, krever personell med god og riktig kompetanse, og derfor har flertallet satset på grunn-, videre- og etterutdanning gjennom Kompetanseløft 2020. Flertallet viser til at det brukes over 1,5 mrd. kroner på Kompetanseløft 2020. Det bidrar til en faglig sterk helse- og omsorgstjeneste, og øker ansattes kompetanse om vold og overgrep. Med tilskudd fra Kompetanseløft 2020 har nærmere 14 000 ansatte i omsorgstjenesten tatt en grunn- eller videreutdanning, og over 70 000 ansatte har tatt en etterutdanning bare i perioden 2016–2018. Andelen med helse- og sosialfaglig utdanning i omsorgstjenesten øker, og er nå på 72,3 prosent (2017-tall), mot 71,5 prosent i 2014.

Flertallet viser til at regjeringen har besluttet at Kompetanseløft 2020 skal erstattes med et nytt kompetanseløft for den kommunale helse- og omsorgstjenesten når dagens plan avsluttes ved utgangen av dette året. Nytt kompetanseløft vil bli lagt fram i Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for 2021.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til representantforslag om å sikre grunnleggende menneskerettigheter og kompetansebaserte bemanningsnormer i eldreomsorgen og andre kommunale omsorgstilbud, jf. Dokument 8:24 S (2019–2020) og Innst. 167 S (2019–2020).

Bemanning

Komiteen viser til at vi blir flere eldre i årene fremover. Om vi fortsetter å arbeide på samme måte som i dag, vet vi at det ikke vil være nok personell i fremtiden for å dekke behovene.

Komiteen viser til at det er igangsatt et pilotprosjekt for håndtering av vold og overgrep mot sårbare voksne. TryggEst-programmet prøves nå ut i tolv kommuner og bydeler i perioden 2018–2020 og skal bidra til å avdekke og forhindre overgrep. Eldre er en viktig målgruppe i dette programmet

Komiteen viser til at det dessverre har vært begrenset forskning på overgrep i sykehjem. Forskningsrå-

det har derfor tildelt 15 mill. kroner i perioden 2017–2020 til en multimetodestudie om vold og overgrep mot eldre pasienter i norske sykehjem. De første resultatene viser at mange ansatte i sykehjem enten har sett andre utøve, eller selv utøvd, overgrep eller forsømmelser overfor eldre i sykehjem. Disse studiene vil bli et viktig kunnskapsgrunnlag for politikktutformingene videre

Komiteen viser til at Helsedirektoratet fikk i oppdrag å kartlegge voldsepisoder i sykehjem i tildelingsbrevet for 2020. Dette er fordi vi trenger mer kunnskap.

Komiteen understreker at tilstrekkelig og kompetent personell er nødvendig for å gi gode tjenester. Komiteen er klare på at vi ikke kan akseptere at våre eldre utsettes for vold og overgrep. Ekstra alvorlig og urovekkende er det når det skjer med sårbare eldre som bor på sykehjem, og som ikke alltid klarer å si ifra om hva som skjer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at kommunesektoren er styrket med om lag 30 mrd. kroner siden 2013. Sektoren har hatt gode overskudd, og antall kommuner som er registrert på ROBEK-listen, er historisk lav.

Flertallet viser til at det er igangsatt flere tiltak for å styrke den generelle kunnskapen om vold og overgrep, både i befolkningen og i tjenestene. Blant annet har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress utarbeidet en elektronisk veileder for helse- og omsorgstjenestenes arbeid mot vold og overgrep.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Aftenposten høsten 2019 utførte en stor gjennomgang av 128 000 avvik i eldreomsorgen. Gjennomgangen viser at 13 000 av avvikene er knyttet til vold og overgrep, noe som vitner om stort press på tjenestene og på de ansatte. Disse medlemmer mener at det trengs et løft for kapasitet, kvalitet og kompetanse i norsk eldreomsorg. Disse medlemmer mener at en styrket kommuneøkonomi og tilrettelegging for flere og hele stillinger er avgjørende for å bidra til å dempe presset man opplever i eldreomsorgen i dag. Disse medlemmer mener at økt bemanning også må være en del av svaret når man ruster norsk eldreomsorg for en sterk økning i antall eldre, og en forventet dobling av personer med demens. Disse medlemmer mener det er behov for en satsing for å bedre grunnbemanningen på sykehjem. Mange tilfeller av vold fra eldre kunne vært avverget ved bedre bemanning, og etter hvert som flere eldre med demens kommer inn på norske sykehjem, vil det være behov for å ha nok folk på jobb til å håndtere situasjoner og til å skape trygghet for ansatte, de eldre selv og for deres pårørende.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Fellesorganisasjonens brev til komiteen datert 3. mars 2020, hvor forbundet understreker behovet for riktig kompetanse, så vel som tilstrekkelig bemanning, og hvordan vernepleiere og sosionomer bidrar i eldre- og demensomsorgen. Forbundet skriver:

«Demens er et komplekst fagfelt, og det er avgjørende å ha et tverrfaglig sammensatt tilbud der kompetanse om geriatri, alderspsykiatri, etikk, miljøterapi og relasjonkunnskap står sterkt i tillegg til medisinsk faglig kunnskap.»

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en forpliktende opptrappingsplan for å styrke bemanningen og kompetansen i eldreomsorgen i kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Dokument 8:73 S (2019–2020) Representantforslag om å legge til rette for auka grunnbemanning og lågare vikarbruk i den kommunale helse- og omsorgstenesta. Mange kommuner har gjennomført prosjekter der en har overført penger fra vikarbudsjetten for å øke grunnbemanningen. Det har gjort det enklere også å tilby hele og faste stillinger og gjøre rekruttering av helsepersonell lettere. Økt grunnbemanning reduserer også arbeidspresset på de ansatte, og kan dermed bidra til lavere sykefravær. Disse medlemmer viser til forslag om et nasjonalt program for økt grunnbemanning og rekruttering til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, som vil bli fremmet som forslag fra Senterpartiet i forbindelse med behandling av Dokument 8:73 S (2019–2020).

Disse medlemmer viser til SSBs tall fra 2019, der det kommer frem at en av tre sykepleiere og to av tre helsefagarbeidere jobber deltid. Disse medlemmer mener at landet har dyktige folk som har utdanning og erfaring som vi trenger. Disse medlemmer mener at vi trenger flere faste, hele stillinger.

Disse medlemmer viser til covid-19-pandemien. Eldre er mer sårbare for viruset.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at mange ansatte i helsetjenesten jobber deltid, har flere stillinger i flere avdelinger og jobber i flere institusjoner. Disse medlemmer er bekymret for at helsepersonell kan ta smitten fra ett sted og til nye avdelinger som ikke har blitt smittet. Disse medlemmer håper at flere partier forstår at helsepersonell bør få hele, faste

stillinger i en og samme avdeling for å minimere smitte av covid-19 og andre sykdommer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet understreker at Fremskrittspartiet i lengre tid har krevd at de eldre skal få et eget ombud. Gjennom budsjettet for 2020 ble dette sikret gjennom en bevilgning på 4 mill. kroner til opprettelse av et nasjonale eldreombud. Disse medlemmer viser til at dette er første gang Norge oppretter et nasjonalt ombud med fokus på Eldres behov og tjenestetilbud. Disse medlemmer viser til at Eldreombudet skal fremme Eldres interesser og være en stemme for de gruppene som møter utfordringer som direkte eller indirekte er knyttet til alder.

Disse medlemmer viser til Kompetanseløft 2020, som har som mål å bidra til en faglig sterk kommunal helse- og omsorgstjeneste og sikre at sektoren har tilstrekkelig og kompetent bemanning. Flere av tiltakene i Kompetanseløft 2020 er innrettet mot eller inkluderer ansatte og fagmiljøer i sykehjem og bidrar til å styrke kompetanse og holdninger som virker forebyggende med hensyn til overgrep i sykehjem.

Disse medlemmer mener kommunene må legge til rette for en bemanning som gjør at ansatte kan gi god og forsvarlig pleie.

Disse medlemmer viser til Demensplan 2020, som ble lagt frem i 2015. Planen har satt demens på dagsorden og iverksatt tiltak for å øke kvalitet og kompetanse. Disse medlemmer viser til at eldre- og folkehelseministeren fra Fremskrittspartiet startet arbeidet med ny demensplan med Fremskrittspartiet i regjering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fire i Innst. 167 S (2019–2020):

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med ansattes organisasjoner, utrede og foreslå kvalitets- og kompetansebaserte bemanningsnormer i eldreomsorgen. En bemanningsnorm må ta hensyn til alle relevante yrkesgrupper, der leger, sykepleiere, helsefagutdannede og andre relevante yrkesgrupper er en del av vurderingen, og det må komme fram hvordan oppgaveglidning, utdanning og kompetanseheving kan bidra til å nå bemanningsnormen.»

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne stemte for dette forslaget fra Sosialistisk Venstreparti.

Aktivitetstilbud

Komiteen viser til at Stortinget behandlet stortingsmeldingen om kvalitetsreformen for eldre, «Leve hele livet», i 2018. Målet med meldingen er å skape et mer aldersvennlig Norge og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivi-

tet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at kvalitetsreformen «Leve hele livet» presenterer mange konkrete løsninger for å gi eldre økt aktivitet, blant annet at eldre som bor på institusjon bør få tilbud om minst én times aktivitet daglig. Flertallet viser til at alle kommuner er invitert til å legge planer for hvordan de skal gjennomføre reformen i sin kommune. Flertallet viser til at det allerede i 2020 er foreslått et nytt tilskudd på 23 mill. kroner for utvikling av gode modeller for å bedre kvalitet, kompetanse og kontinuitet i omsorgstjenestene. Flertallet viser til at tilskuddet til aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet på 18,8 mill. kroner videreføres i 2020. Tilskuddet vil bidra til å skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser. Evalueringen fra tidligere viser at dette er en både attraktiv og verdifull ordning som bidrar til økt sosialt samvær og økt fysisk aktivitet ved å legge til rette for ulike lavterskeltilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Den kulturelle spaserstokken forsvant da den ble lagt inn i fylkeskommunenes rammefinansiering. Nå skjer det samme med frivilligsentralene, der det er varslet kutt flere steder i landet, fordi ansvaret flyttes over på kommunene. Samtidig vet man at sosial og intellektuell aktivitet og fysisk aktivitet har betydning for å forebygge demenssykdom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget for aktivitetstilbud for eldre.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Arbeiderpartiet er det partiet med flest fylkesordførere, og at fylkene står fritt til å prioritere Den kulturelle spaserstokken i sine budsjetter. Disse medlemmer viser til at disse medlemmer har foreslått 1 mill. kroner til Norges frivillighetssentraler som skal støtte de over 450 lokale frivilligsentralene for å mobilisere til aktivitet på reformens områder i 2020.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til forslag fra Senterpartiet i Innst. 252 S (2015–2016) om å sikre rehabilitering og fysisk trening på sykehjem, krav om fysioterapi og ergoterapikompetanse på alle sykehjem, og en nasjonal tilskuddsordning for å sikre stillinger på som bidrar til økt aktivitet i eldreomsorgen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil presisere at tverrfaglig samarbeid er viktig for å få økt aktivitet. En god grunnbemanning må ligge til grunn. I tillegg er fagkompetansen hos fysioterapeuter og ergoterapeuter viktig, og må sikres på alle sykehjem. Men også aktivører, musikkterapeuter og frivillighetskoordinatorer er eksempler på stillinger og funksjoner som kan bidra mye til mer aktivitet i eldreomsorgen. Dette er profesjoner som ikke er lovfestet, og som gjerne synes vanskeligere for kommuner å prioritere.

Disse medlemmer viser til vedtak nr. 30, 20. november 2018:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen tilskuddsordning til stillinger som kan sikre økt tverrfaglig kompetanse og mer frivillighet ved norske sykehjem og i hjemmetjenesten.»

Disse medlemmer merker seg at Helse- og omsorgsdepartementet i brev 13. januar 2020 hevder at vedtaket er fulgt opp gjennom «Leve hele livet», etter som det er foreslått å bevilge tilskudd til Norges frivilligsentraler med sikte på å bistå de lokale frivilligsentralene med rekruttering og kompetanseheving innen frivillig arbeid i kommunene. Disse medlemmer konstaterer at det ikke er utredet en egen tilskuddsordning for stillinger som kan sikre økt tverrfaglighet ved norske sykehjem og i hjemmetjenesten, og anser derfor ikke at vedtaket er fulgt opp.

På den bakgrunnen fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen tilskuddsordning for stillinger som kan sikre økt tverrfaglig kompetanse og mer frivillighet ved norske sykehjem og i hjemmetjenesten.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at flere ideelle organisasjoner har aktivitetstilbud for eldre, som Røde Kors' besøksvennsordning. Dette medlem mener ideelle organisasjoner er viktige for å legge til rette for at eldre kan leve et bedre liv, men at ideelle ordninger ikke bør tillegges ansvaret for at eldre skal få god omsorg og gode aktivitets-tilbud.

Demens

Komiteen viser til at stadig flere rammes av demens, og minst 80 000 mennesker i Norge lever med demens. Et godt dagaktivitetstilbud bidrar til å gi disse meningsfulle og gode opplevelser i hverdagen og kan øke livskvaliteten til personer med demens.

Komiteen viser til at tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens ble avvirket i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2019–2020). Tilskuddet ble opprettet i 2012 og la til rette for i overkant

av 8 900 plasser fra 2012–2019. Fra 2020 ble tilskuddet overført til rammetilskuddet til kommunene, samtidig som det ble innført en plikt for kommunene til å tilby dagaktiviteter for hjemmeboende med demens.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det var den rød-grønne regjeringen som opprettet tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens. Den var et spleiselag mellom kommunene og staten for å opprette slike dagplasser. I statsbudsjettet for 2020 la regjeringspartiene ned denne ordningen og overførte midlene til kommunerammen. Beløpet som ble overført kommunerammen, var imidlertid bare om lag halvparten av det kommunene trenger av finansiering for å nå målet om 9 200 dagaktivitetsplasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil påpeke at dette betyr at de kommunene som har etablert et dagtilbud og vært tidlig ute, dermed blir straffet av dagens regjering. Beløpet i kommunerammen fordeles likt utover kommunene uavhengig av hvor mange dagplasser de har etablert. Dette premierer ikke kommuner som har vært tidlig ute og etablert slike plasser før lovkravet kom. Disse medlemmer mener dessuten det er svært uklokt av regjeringen å innlemme tilskuddet i kommunerammen når en bare er halvveis til målet.

Disse medlemmer fremmer dermed følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med kommunene utarbeide en ordning med egne skjermingstilbud for særlig utagerende demenssyke.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet forutsetter at det følger statlige midler med en slik ordning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at personer som rammes av demens, skal få delta på gode dagaktivitetstilbud. Dagaktivitetstilbud gir mening, mestring og gode opplevelser for den enkelte og avlastning for de pårørende.

Disse medlemmer viser til at det gjennom budsjettfremliggelsene fra 2012 til og med 2019 er lagt til rette for i overkant av 8 900 dagaktivitetsplasser. Likevel har ikke tilskuddet vært utnyttet i like stor grad som man forventet at det skulle bli fra kommunenes side.

Disse medlemmer viser til at tilskuddet fra 2020 derfor ble overført til rammetilskuddet til kommunene, uten at kommunene behøver å søke på midlene. Dette gir mindre byråkrati. Disse medlemmer viser til at kommunene fra 2020 har en plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende med demens.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til representantforslag fra Senterpartiet om en ny og moderne pårørendepolitikk, jf. Dokument 8:181 S (2018–2019), og forslag i innstillingen (Innst. 155 S (2019–2020)) om en nasjonal opptrappingsplan for utbygging av dagaktivitetsplasser og korttidsopphold, også for å sikre avlastning og trygghet for pårørende.

Dette medlem viser også til Dokument 8:53 S (2014–2015), jf. Innst. 221 S (2014–2015), representantforslag fra Senterpartiet om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. I denne innstillingen ble det fremmet forslag om at den forpliktende planene skulle ha som mål at alle hjemmeboende eldre med demens som har slikt behov, skulle ha et tilbud om dagaktivitetsplass.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti deler vurderingen om at det var uklokt å fjerne tilskuddsordningen for dagaktivitetsplasser lenge før behovet var oppfylt. Disse medlemmer anser imidlertid at øremerkede midler bør beholdes opprettelsen av nye dagaktivitetsplasser, snarere enn å opprettholde eksisterende plasser. Disse medlemmer mener derfor at gjeninnføring av den gamle tilskuddsordningen uansett er lite treffsikkert, og fremmer på den bakgrunnen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag til en ny tilskuddsordning for å opprette flere dagaktivitetstilbud for eldre i kommunene.»

Statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester

Komiteen viser til at forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten startet i mai 2016. Målet med forsøket er å teste ut om statlig finansiering kan bidra til økt likebehandling over kommunegrensen, og sikre at brukernes behov dekkes på en riktigere måte enn i dag. Komiteen viser til at kommunene får midlene øremerket til omsorgstjenester, og må følge statlige kriterier for tildeling av omsorgstjenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at prøveordningen med statlig finansiert eldreomsorg er et byråkratisk pengesluk som ikke bidrar til å heve kvaliteten i eldreomsorgen. Disse

medlemmer mener at ordningen bør avvikles, og foreslår derfor at ingen nye kommuner skal tas inn i prøveprosjektet.

Disse medlemmer fremmer dermed følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke invitere ytterligere kommuner inn i prosjektet med statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at alle midlene som bevilges i forsøket er øremerket, og derfor må benyttes innen omsorgstjenesten i forsøkskommunene. Det innebærer at midlene blant annet går til å øke kvaliteten og heve de ansattes kompetanse. Disse medlemmer viser til at kommunene selv melder at bedre tildelingspraksis oppveier ulempene ved økt administrasjon i forsøket.

Disse medlemmer viser til at kommunene som deltar i forsøket i dag, mener ordningen gir bedre brukermedvirkning og raskere og bedre vedtak om tjenester for den enkelte. Disse medlemmer viser til at alle kommuner som deltar, gjennom prosjektet har hatt mulighet til å sette i gang betydelige satsinger innen kompetanseutvikling, forebyggende tiltak og velferdsteknologi.

Disse medlemmer understreker at utvidelsen av forsøket med seks kommuner vil gi ytterligere kunnskap og erfaringer med hvordan man kan styrke kvaliteten i hele omsorgstjenesten. Disse erfaringene vil kunne bidra til at kvaliteten økes også i andre kommuner.

Komiteens medlem fra Senterpartiet understreker at dette ikke får konsekvenser for kommuner som allerede er inne i prosjektet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en egen tilskuddsordning for stillinger som kan sikre økt tverrfaglig kompetanse og mer frivillighet ved norske sykehjem og i hjemmetjenesten.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med kommunene utarbeide en ordning med egne skjermingstilbud for særlig utagerende demenssyke.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen ikke invitere ytterligere kommuner inn i prosjektet med statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en forpliktende opptrappingsplan for å styrke bemanningen og kompetansen i eldreomsorgen i kommunene.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget for aktivitetstilbud for eldre.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag til en ny tilskuddsordning for å opprette flere dagaktivitetstilbud for eldre i kommunene.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:51 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Ingvald Kjerkol, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland, Tore Hagebakken og Hege Haukeland Liadal om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demenssykdom – vedtas ikke.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 12. mai 2020

Geir Jørgen Bekkevold

leder

Sveinung Stensland

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
2020/308

Vår ref
20/655-

Dato
3. mars 2020

**Dokument 8:51 S (2019–2020) Representantforslag om en
opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å
forebygge demenssykdom**

Jeg viser til Stortingets henvendelse av 4. februar 2020 hvor helse- og omsorgskomiteen ber om en uttalelse fra Helse- og omsorgsministeren om representantforslaget. Representantene fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en forpliktende opptrappingsplan for å bedre bemanningen i eldreomsorgen i kommunene.
2. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for Stortinget for aktivitetstilbud for eldre.
3. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre tilskuddsordningen for dagtilbud for mennesker med demens.
4. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med kommunene utarbeide en ordning med egne skjermingstilbud for særlig utagerende demenssyke.
5. Stortinget ber regjeringen ikke invitere ytterligere kommuner inn i prosjektet med statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester.

Svar:

Regjeringen har lagt frem for Stortinget en kvalitetsreform for eldre – Leve hele livet, som Stortinget har sluttet seg til. Dette er en helhetlig reform som har som målsetning at eldre kan mestre livet lenger og ha en trygg, aktiv og verdig alderdom.

Leve hele livet består av løsninger på områder hvor det for ofte svikter i tilbudet til eldre, blant annet aktivitet, felleskap og helsehjelp. Målet med reformen er at eldre kan mestre livet lenger og ha en trygg, aktiv og verdig alderdom. For å legge til rette for økt aktivitet, gode opplevelser og fellesskap presenterer meldingen flere løsninger, blant annet at eldre bør få tilbud om minst én time aktivitet daglig på institusjon med bakgrunn i egne interesser, ønsker

og behov. Det finnes allerede mange eksempler på kommuner som har satt dette i system, og som blant annet samarbeider med frivillige og lokalsamfunn for legge til rette for både fysisk, sosial og kulturell aktivitet for eldre.

Jeg forventer at kommunene nå lager egne planer hvor også aktivitet og felleskap for eldre inngår. Alle kommunen er invitert til å ta stilling til reformen, herunder legge planer for hvordan de gode løsningene kan gjennomføres lokalt. Vi har bevilget 48 mill. kroner til et støtteapparat som skal veilede og støtte kommuner. Ved å tilrettelegge for nettverk og erfaringsutveksling er målet at kommunene lærer av hverandre og implementerer de gode løsningene innen områdene aktivitet og felleskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og et aldersvennlig samfunn. Det følger av meldingen at kommunene som omstiller seg i tråd med reformen, vil bli prioritert innenfor relevante eksisterende og eventuelle nye øremerkede ordninger fra 2021.

For å stimulere til aktivitet allerede i 2020 foreslår vi et nytt tilskudd på 23 mill. kroner for utvikling av gode modeller for å bedre kvalitet, kompetanse og kontinuitet i omsorgstjenestene, i tråd med områdene i Leve hele livet. Det skal ha fokus på tre områder: Hospitering, nye arbeidsformer og aktivitet. Dette tilskuddet skal blant annet brukes til aktivitet på sykehjem, som kan løfte aktivitet og felleskap som en naturlig del av hverdagen og livet på sykehjem. Videre har vi foreslått 1 million kroner til Norges frivillighetssentraler som skal støtte de over 450 lokale frivilligsentralene for å mobilisere til aktivitet på reformens områder.

Vi viderefører 18,8 mill. kroner i 2020 til tilskudd til aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet, som har til formålet å bidra til skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser. Evalueringen fra tidligere viser at ordningen er attraktiv og verdifull for søkergruppen. Prosjektene bidrar til økt sosialt samvær og økt fysisk aktivitet ved å legge til rette for ulike lavterskeltilbud. Prosjektene bidrar således til økt mestring, bedre helse og økt livskvalitet.

Regjeringen har styrket kommuneøkonomien, ikke minst for å sette dem bedre i stand til å gi gode og verdige tjenester til eldre. Vi trenger nok ansatte og kompetente ansatte for å gi gode tjenester. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at veksten i 2017 var på om lag 4 800 årsverk i omsorgstjenesten. Selv om tallene for 2018 ikke er sammenlignbare av statistiske årsaker, ser vi at sektoren vokser også i 2018.

Regjeringen har innført kompetansekrav i lov i form. Kommunen må ha knyttet til seg lege, sykepleier, fysioterapeut, jordmor og helsesøster. Listen vil ikke være uttømmende for hva slags kompetanse eller hvilke fagprofesjoner den enkelte kommune må sørge for. For mange pasienter og brukere vil nødvendige helse- og omsorgstjenester bestå av summen av ulike delbidrag fra en rekke fagprofesjoner. Det kommunale ansvaret for helse- og omsorgstjenesten er omfattende og sammensatt. Kommunene må ofte ha tilgang på et vidt spekter av personell med ulik kompetanse for å kunne utøve det kommunale ansvaret på en forsvarlig måte.

Utover den kjernekompetanse som en lovfestet liste innebærer, må kommunen vurdere hva slags personell det er nødvendig å ansette eller inngå avtale med for å kunne oppfylle sitt ansvar for å sørge for et forsvarlig og nødvendig tilbud av helse- og omsorgstjenester. En opplisting av kjernekompetanse vil ikke endre på det tjenestetilbudet kommunen ellers har plikt til å tilby.

Regjeringen vil ha en faglig sterk kommunal helse- og omsorgstjeneste med dyktige ansatte som kan gi god helsehjelp og omsorg. Derfor satser regjeringen på å styrke kompetansen hos de ansatte gjennom Kompetanseløft 2020, som skal bidra til en faglig sterk kommunal helse- og omsorgstjeneste og bedre lederkompetanse.

Regjeringen har økt bevilgningen til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i omsorgstjenestene med 170 mill. kroner, til en samlet bevilgning på om lag 360 mill. kroner. I perioden 2016-2018 viser tall fra Helsedirektoratet at om lag 83 000 ansatte i omsorgstjenestene har fullført grunn-, videre- eller etterutdanning med støtte fra Kompetanseløft 2020.

Regjeringen har besluttet at Kompetanseløft 2020 skal erstattes med et nytt kompetanseløft for den kommunale helse- og omsorgstjenesten når dagens plan avsluttes ved utgangen av 2020, og at nytt kompetanseløft fremlegges i Helse- og omsorgsdepartementets Prop. 1 S for 2021.

Regjeringen er opptatt av at personer med demens skal få delta på gode dagaktivitetstilbud. Dagaktivitetstilbud gir mening, mestring og gode opplevelser for den enkelte og avlastning for de pårørende. Vi har derfor lovfestet en plikt for kommunene om å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende med demens. Fra 2012 til og med 2019 har vi hatt en egen tilskuddsordning, hvor målet har vært å bygge ut tjenestetilbudet før plikten ble gjeldende fra 1. januar 2020. Denne forutsetningen har vært tydelig kommunisert til kommunene fra 2012. Tilskuddet til dagaktivitetstilbud på om lag 370 millioner kroner ble innlemmet i inntektssystemet til kommunene i budsjettet for 2020. Vi fjerner ikke pengene, men legger dem inn i ramma til kommunene, som innebærer mindre forvaltning for staten og at den enkelte kommune ikke må søke og rapportere på midler. Dette gir kommunene mulighet til å prioritere ressursbruken lokalt, og at de får stor frihet når det gjelder organisering og utforming av tilbudet. Tilbudet kan derfor tilpasses lokale forhold, kultur og historie, gjerne i samarbeid med frivillige, interesseorganisasjoner eller lokale aktører. Det er kommunene som har ansvar for helse- og omsorgstjenester til sine innbyggere, herunder å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende med demens. Å innlemme dette tilskuddet i kommunenes frie inntekter endrer ikke kommunes ansvar.

Egne skjermingstilbud rettet mot personer med demens finnes allerede i norske kommuner. Disse har ofte ulike navn, men kalles ofte «skjermede enheter», «forsterkede skjermede enheter», «enheter spesielt tilrettelagt for personer med demens» eller «forsterkede enheter spesielt tilrettelagt for personer med demens med alvorlige nevropsykiatriske symptomer».

Tall fra nasjonal kartlegging av kommunenes tilrettelagte tjenestetilbud til personer med demens 2018 viser at stadig flere kommuner etablerer slike enheter. Kartleggingen viser at andelen kommuner med tilrettelagte enheter i sykehjem har økt fra 87,4 prosent i 2014 til 91,8 prosent i 2018. Jeg er opptatt av at sykehjem og omsorgsboliger som bygges med investeringstilskuddet må sikres optimal trygghet og sikkerhet. Det er i dag et krav om at bygningene skal være tilrettelagt for personer med kognitiv svikt og tilkobling av teknologi. Det kan blant annet være tilgangskontroll som gjør at beboere ikke åpner feil dører og går inn på andre beboeres rom. Jeg har videre gitt Husbanken i oppdrag å vurdere om det bør settes krav til denne type løsninger.

Formålet med forsøket om statlig finansiering av kommunale helse- og omsorgstjenester er å prøve ut om statlig finansiering gir økt likebehandling på tvers av kommunegrenser og riktigere behovsdekning. Den fjerde evalueringsrapporten, som er en sluttrapport fra forsøkets første periode, viser at forsøkskommunene har innført en mer likeartet måte å tildele tjenestene på og ser ut til å nærme seg hverandre når det gjelder sammensetning og nivå på tjenestene. Videre har kommunene økt sin kompetanse gjennom deltakelse i forsøket. Særlig har tildelingsenhetene blitt mer tverrfaglige og arbeider mer systematisk med brukermedvirkning. Den siste evalueringsrapporten viser videre at forsøket har gitt økte utgifter for staten, sammenlignet med om kommunene ikke hadde deltatt i forsøket. Det er per 1.1.2020 fire kommuner som deltar i forsøket. Disse er kommunene Stjørdal, Selbu, Lillesand og Bjørnafjorden. I tillegg har Indre Østfold fått bekreftelse om deltakelse. Stortinget har ved behandlingen av Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for 2020 stilt seg bak regjeringens forslag om å utvide forsøket med ytterligere 6 kommuner, med oppstart senest i løpet av andre halvår 2020.

Med hilsen

Bent Høie

